

Landskap: Skåne
Härad: Luggude
Socken: Viby
Uppteckningsår: 1936

Upptecknat av: Axel Krook
Adress: Ingelstrände
Berättat av:
Född år i

Uppteckningen rör

En sjömanshyrkhagård i Viby.

Skriv endast på denna sida!

7 sid.

Redaktionen av Dyrbosunds Dagsblad

Malmö,

Med anledning av den aktuella
som aldrig skickat författningsmeddelanden
efter misstänke till den. Tyvärr denna
den i fallet är enligt den författningsmeddelanden
en sommargård som inte är tillgänglig
kongress med författningsmeddelanden om - och
vidare om rättigheten däri.

Förslag till
författningsmeddelande

för Stock

Ingensträdé

Tiken -

En sjömanskyrkogård i ~~Kullavik, Skåne~~

CH

Den står lutad mot muren strax innanför de enkla gallerportarna, en pompös griftehåll, kanske en av de ståtligaste på Vikens gamla kyrkogård. Repor och skavanker har den fått i överflöd, sol, frost och vind ha farit illa fram med den, sedan den 1810 restes till minne efter "Skepparen Jöns Benctsson och dess älskade och kända maka Hanna Andersdotter". Nu dallrar vårens blidaste solsken över skepparen Bengtssons vård med den trosvissa efterskriften: "Ty stor är Herrans frid. Han dog saligen; såsom livet var hans död och han kom till Gud -".

Almarna susa vågrönt och lönnarna, som råkat få en smula för mycket av sista nattkylan, vifta med vinfärgade, skrynkliga småblad. På gravkullarna har vårens hela flora slagit ut i blom: skärvita tusenskönor, pingstliljor, lackviol och tulpaner, blodröda, blossande heta i färgen. Ett bi surrar i solskenet, liljorna vagga för vinden. Det är tystnad och helgdagsfrid.

Vinden blåser - den kommer från Sundet och de danskas land. Det prasslar som fjät av lätta fötter bland det torra fjolårlövet vid skeppare Fallrås grav - skeppare Fallrå, som visserligen rakt inte hetat så och vars hjärta var i Danmark. "När jag dör, skall min grav ligga så, att jag kan se Hornbæk!"

Nu ha många, många vintrar snöat över sjömansgriften, men visst kommer vinden med bud från Hornbæk - och det prasslar som av lätta dansande fjät vid skeppare Fallrås grav.

Han är inte ensam här ute. De ha samlats hit från östan och västan, från hav och villsamma färdevägar, fjärranvägar-

nas män. Men alla ha inte nått den sista ankarplatsen i hägnet av hembyns kyrka. Kanske länderna bortom haven lockade dem eller kanske tog sjön dem en stormnatt; då ingen såg deras nöd. Stormen sjöng dödpsalmen, stoft i stoftet blevde i främmande jord. S

Solljuset silar mellan nyutspruckna blad ned på av vittrade griftehällar. Ur många generationer sova inte här under vårdarna hättkaxna och korsen! När vigdes väl detta stycke av den karga stormpiskade stranden till en evig fridstad åt dödsdrömmens folk? Kanske veta urkunder, gömda i något arkiv, någonting om deysaken, kanske finnas alls inga vittnesbörd härom förvarade till våra dagar. I så fall kan man med fog misstänka, att mäster Hans varit framme - mäster Hans Gemseus, pastor i Väsby och Viken, som, miss höjd med Sverige och svenskarna, i slutet av 1600-talet schappade till Danmark och i hastigheten råkade få med "alla kyrkans då befintliga gamla handlingar". Om man också inte exakt skulle kunna säga, hur gammal Vikens kyrkogård är, så torde väl inte den olyckan vara större än att man kan bära den med jämmod. Gammal är den, så mycket är i alla fall säkert.

I en skrivelse till domkapitlet i Lund år 1761 talas om att "i fiskläget Viken förra varit ett av grästen upp-murat Capell, vilket, sedan fiskläget blivit utvidgat och folket till ett större antal förökt, i senare tider blivit nedtaget och ett annat rymligare Capell av korsvirke och murtegel i stället uppbyggt samt jämvälv med tillräcklig kyrkovall till de dödas begravning omgivet".

Av denna skrivelse synes framgå, att den kring "capellet" ligande kyrkogården kommit till först vid uppförandet av det nya gudshuset. År denna förmidan riktig, skulle man alltså

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

4828

3

kunna datera tidpunkten för anläggningen av Vikens kyrkogård till år 1683. Krönikan förmäler nämligen, att detta är invigdes ett nytt kapell i Viken, som "en rik bonde, Bengt Bengtsson från Allerum, på egen bekostnad uppfört av korsvirke och murtegel". Att både detta "kapell" och det äldre av gråsten uppförda en gång legat inom den nuvarande kyrkogårdens gränser, framgår bl. a. därav, att man vid grävningar här anträffat spår av byggnader, som efter allt att döma måste varit de omtalade kapellen. Före 1860 skulle alltså Vikensborna begravta sina döde i Väsby kyrkogård. I en skrivelse till konungen av år 1761 framhålls bl. a., att "fiskeläget vid Viken haver av minnens hävd utgjort med Väsby en församling och hava de åboar i äldre tider gått till Väsby kyrka intill anno 1680, då en man, benämnd Bänkt Bänktsson, från Allerums socken byggde härvarande kapell". Nog förefaller det troligt, att "de åboar" i Viken, som ju sedan urminnes tid haft sin gudstjänst förlagd till Väsby också hade sin begravningsplats vid Väsby kyrka. I brist på vederläggande dokument kan man tills vidare antaga att så förhåller sig. Hade det redan funnits en kyrkogård på Viken före 1683, voro det ju rätt kuriöst, att man skulle vid uppförandet av Bengt/Bengtssons kapell behövt "omgiva det med tillräcklig kyrkovall för de dödas begravning". Det gamla gråstenskapellet stod nämligen, som ovan anmärkts, i närheten av den plats där den nya uppfördes i början av 1860-talet. Kring detta gamla gudshus torde säkerligen också kyrkogården ha legat, om en sådan funnits i Viken före 1683.

Nå, men det är ju en i det stora hela innerligt likgiltig sak, om den gamla "dödsåkern", kan räkna sin tillblivelse från det eller det årtal, kanske någon tycker. Bevars, om

tycke och smak skall man ~~med~~ inte disputera. Och så, så torra dylika skilderier brukar bli! Visserligen med älderns hävd men ändå. Av den orsaken - och möjligen flera - kan man kanske med tystnad förbigå de närmaste seklen. Det är visserligen ett långt hopp - per secula seculorum - men något särdeles märkvärdigt har väl inte skett med Vikens kyrkogård under denna tid. Generation har följt på generation; alla ha så smått fått maka sig ut till den gamla griftegården vid havsstranden. Hundrade vårar ha blommar upp ur de flydda årens aska, hundrade vintrars stormar ha brusat: båtsman Janssen och skeppar Fallrå ha tryggt sovit sin dödmansömn under stenen med den nötta skriften på.

Minnenas bok - det är så man kallar de gulnade luntor, där det förgångnas gärning bevarats i skrift. Kanske idealisten helst ville mellan bladen plocka fram idel grannlättsgärningar - inte storverk precis men i alla fall en muntert färgskimrande bukett, som harmonierade så rasande bra med den poetiska rubriken. Codex memoriae! Men tyvärr är studiet inte alls ägnat att göra forskaren poetiskt ständ - vardagens gärning sådan den avspeglar sig i de prydligt skrivna protokollssidorna är visserligen högst trivial. Och den har dessutom en ledsam vana att spegla tillvarons cirkelgång. Av den orsaken borde några stickprov ur kyrkostämmoprotokollen angående Vikens kyrkogård från senare tid ha åtminstone någon mission att fylla. Litet trivalt kanske - som sagt.

Ett protokoll från en kyrkostämma den 18 maj 1875 berättar, att kyrkogårdens ringmur på södra och östra sidan befunnits högst bristfällig. Efter åtskilligt ackorderande åtog sig en murare O. Lundqvist i Viken att hela skröpligheterna för ett pris av 50 kr. per famn.

(1)

I maj 1879 debatterades ~~väckte~~ förslag om utvidgning av kyrkogården. Man beslöt för ändamålet att ackordera med skeparen P. Fogelgren om inköp av ett honom tillhörigt jordområde på ungefär 9 1/2 kappland. Antagligen hade skeppare Fogelgren emellertid värderat sina 9 1/2 kappland en smula för högt, ty vid en följande stämma beslöt man expropriera området. Inför dessa utsikter injuknade skepparen tydligtvis. Åtminstone ingav han vid nästa stämma ett erbjudande om försäljning av jorden till ett pris av kr. 62,50 pr kappland, vilket anbud ~~tycks~~ accepterades. Till entreprenör för inringning av det sålunda inköpta jordområdet antogs den ovan omnämnde muraren O. Lundqvist. Emellertid tycks Lundqvist inte gått i land med arbetet på ett sätt som fallit kyrkorådet i smaken. En senare kyrkostämma hade nämligen att handlägga klagemål, som från kyrkorådets sida restes mot hans sätt att utföra arbetet. Stämman beslöt att giva honom en admonition "att lägga en god, fast och härdig grund". Då emellertid mäster lat förstå en ovisshet, som ~~med~~ honom vore tillfinnandes" angående tiden, då muren skulle vara färdig, hänvisades han till entreprenadprotokollet, som tydliggen angav tiden, när arbetet skulle vara färdigt till avsyning och "vart det honom vederbörligen inskrört". Saken var emellertid inte ur världen med detta. Vid stämma i oktober samma år upplyste Lundqvist, att han genom sitt åtagande att uppföra en grästensmur kring kyrkogårdsutvidgningen förlorat kontant 22 kr. samt värdet av 62 dagsverken, varför han begärde, att församlingen skulle gottgöra honom med 100 kr., "för n/ klarade sig dock vara nöjd med vad som honom beskärdes". Lundqvists yrkande väckte, som man kunde vänta, en hel del rabalden. En del stämmaledtagare yrkade, "att Lundqvist skulle få nöja sig med den förlust, som drabbat honom, enär hans som fackman

bort kunna göra bättre beräkning och inte giva sig in i även-tyrliga företag". Andra av mera human läggning, "menade att då meromnämnde Lundqvist gjort en för honom såsom i mindre omständigheter varande icke ringa förlust, borde man skänka honom 50 eller 75 kr". Någon enighet var emellertid icke möjlig att erhållas. Vid omröstning tillerkändes Lundqvist 75 kr. som ersättning för lidna förluster.

Oppositionen ville dock inte godkänna detta beslut utan besvärade sig hos landshövdingeämbetet. Vid stämma med icke klagande den 1 dec. 1881 blev den högviktiga saken föremål för omröstning enligt fyrktalslängden, varvid det föregående stämmobeslutet upphävdades. Murare Lundqvist blev alltså utan subsidier.

År 1879 hade man nödgats företa en utvidgning av kyrkogården. Emellertid visade det sig smäningom åter nödvändigt att ytterligare öka begravningsplatsens areal. Vid biskops-visitationen 1912 kom frågan på tal, och på jan.-stämma 1914 förelåg ett förslag från kyrkorådet i ärendet. Frågan bordlades emellertid till mässstämman. Kyrkorådets förslag, som dels gällde utvidgning av den gamla kyrkogården och dels inköp av ett område/ å n:r 1 Svanebäck för anläggning av en ny begravningsplats, avslogs av stämman. I stället beslöt man att förlägga den nya begravningsplatsen till områdena n:r 33 och 40 Viken. En kommitté tillsattes, vilken fick i uppdrag att förhandla dels med ägarne av ifrågavarande områden och dels med "innehavaren av den mellan sagda jordområden och allmänna vägen befintliga jordlotten, detta för erhållande av infartsväg till den föreslagna begravningsplatsen". I maj förelades stämman kommitterades förslag dels om inköp av det område av Viken n:r 33, som är beläget mellan floddiket och

Döshults strandmark, del den del av nr 40, som är belägen nor om nr 33 och mellan samma dike och strandmark, mot en köpeskilling av 27 öre pr kvadratmeter. Vidare föreslogs till inköp för ett pris av 100 kr. en jordlott av Döshults strandmark, belägen mellan ovannämnda jordonråde och allmänna vägen mellan Viken och Helsingborg. Stämman beslöt sig för det föreslagna köpet. Ett^y lån på 4.000 kr skulle upptagas att amorteras under 40 år. På fullt så bekväma villkor beviljades visserligen inte lånet, i det att k. m:t i skrivelse till k. bfhde i Malmöhus län visserligen medgav upptagandet av lånet ifråga men å andra sidan icke medgav längre amorterings-tid än högst 10 år.

Viken fick alltså en ny kyrkogård. Att den av diverse orsaker inte blivit vidare populär ~~är~~^{varit}, är visserligen en känd sak. Men det berör fakta, som inte höra hit. Det är en annan historia.

Ad Kvist.